

Varför vi bör byta: Ny regering

Den politiska utvecklingen efter andra världskriget har inneburit att socialdemokratin och dess stödtrupp och pådrivare kommunismen gått tillbaka. Vid 1944 års val fick socialdemokraterna 115 platser, vid 1956 års val 106; under samma tid gick kommunisternas mandatantal tillbaka från 15 till 6. De båda partierna hade 1944 nära 57 procent av röstetalet, 1956 mindre än 50. Den linjen bör kunna fullföljas.

Nederlagen sammanhänger med att socialdemokratin, sedan årtionden ensamt regeringsparti eller tongivande i regeringen, på väsentliga punkter misslyckats. 1945 talade man om en skördetid som skulle medföra partiets definitiva seger och en socialisering i stor stil av det svenska samhället. På den punkten har man i stort sett vikit tillbaka; socialisering talas det inte längre om. Inom socialpolitikens område har partiet tagit en rad viktiga och värdefulla initiativ, som i huvudsak vunnit stöd av andra demokratiska partier. Misslyckandet består framför allt däri att man inte kunnat lösa det centrala problemet om den nya välfärdsstatens förvaltning. Man har lovat stabila priser, och vi har fått stark inflation. Man har lovat att bostadsbristen skall avhjälpas, och vi har år efter år fått värre bostadsbrist. Man har lovat goda statsfinanser och ökat sparande, vi har fått en svag budget och måst hårt beskära investeringarna. Vacklan mellan olika metoder, löften som inte kunnat infrias, försök att bevara makten med tillfälliga och av en kort erfarenhet utdömda hjälpmedel — detta har varit regeringspolitikens signatur. De gyllene skördar som det talades om 1945 och 1946 har inte kunnat bärgas; på stora områden är markerna mera öde än då partiet segevissat tog hela makten.

Men vad som behövs är en nyorientering, inte en omkastning. Det är inte en borgerlig regering vi skall arbeta för, utan en demokratisk samregering. Denna omläggning inte bara av regeringen, utan av regeringssättet har för varje år blivit mera angelägen. De ideologiska motsättningarna de demokratiska partierna emellan är undanröjda. Vi är — och det är det stora och glädjande i svensk politik — ense om själva folkstyrelsen, om ett starkt nationellt försvar, om en aktiv socialpolitik, som skall göra fattigdomen till ett minne för de mycket gamla, om att ett förstatligande av näringslivet skulle vara farligt för medborgarnas välbefinnande och framför

allt för deras frihet. Politiken har blivit ett arbete för förverkligande av mål om vilka alla i varje central punkt är ense. Därför är samregering möjlig.

Varför är den då önskvärd? Demokratin förutsätter samverkan, uppgörelse, kompromisser; den bör, så långt möjligt, vara en allas gemensamma styrelse, inte en maktglad majoritets styre över en bitter minoritet. Men med den utvidgning av statsverksamheten som vår tid upplevat och som i det hela varit ofrånkomlig måste denna samspelets och maktindelningens princip slå igenom även inom regeringen. Förvaltningen, åtgärderna från dag till dag, har blivit så viktig för medborgarna att deras organisationer, partierna, bör bli delaktiga i dess ledning. Det nuvarande systemet blir så mycket mera bristfälligt som skillnaden mellan majoritet och minoritet blivit så obetydlig att det enligt detta system snarast blir en slump vem som får bilda regeringen. De partier som står i opposition hade vid 1956 års val nästan exakt lika många röster som de partier — socialdemokrater och kommunister — som stöder den sittande regeringen. Det underliga i läget markeras av den pågående debatten om ett regeringsskifte: Skall regeringen avgå om den förlorar ett mandat, skall den stanna kvar om den vinner ett mandat? Vi borde kunna komma bort från detta system med 51 procent mot 49 eller ett mandat i en enda valkrets som drotning i det parlamentariska spelet.

Undersökning efter undersökning har visat att majoriteten av folket är för denna omläggning, är för samregering. Oppositionens tre partiledare har uttalat sig för den och är bundna att verka för den. Delvis drivs de kanske av känslan att det är lättare för alla de fyra partierna att arbeta samman än för de tre oppositionsgrupperna att göra det — men om deras insikt är en smula taktiskt motiverad, är den inte därför mindre värd att ta vara på. Av socialdemokraterna kan en sinnesändring inte väntas förrän möjligen efter valet. Men ingen hoppas, ingen bör hoppas, på en svensk styrelse utan ett starkt inflytande från socialdemokraternas sida. Om partiet kunde uppge sitt krav på att ensamt styra, på att förbli det stötsbärande partiet, och dra konsekvensen av utvecklingen genom att medverka i en samregering, skulle det göra ännu en stor insats i den svenska folkstyrelsens tjänst.

Utrikeshistoria och utrikesdebatt

De synpunkter som framfördes i Dagens Nyheter's ledare med ovanstående titel den 18 maj har i huvudsak mötts med sympati av de experter som uttalade sig i gårdagens tidning.

På några punkter är emellertid kommentarer till dessa uttalanden behövliga. Docenten Palme antar att ledaren ville efterlysa "en utrikespolitikens teori" sådan den utformats av några amerikanska veteranskapsmän, i första rummet Morgenthau. Nej, detta var inte meningen. Som i ledaren fastslogs var tanken att få fram en klarare och allsidigare belysning av en rad skilda problem, exempelvis förhållandet mellan propaganda, motiv och realiteter i skilda utrikespolitiska sammanhang och de utrikespolitiska åsikterna och ideologierna vid olika tider och i olika folkgrupper. Förre utrikesministern Günther hävdar att material för sådana analyser finns i de utgivna delarna av den svenska utrikespolitikens historia för "var och en som vill spekulera vidare." I viss mån är detta riktigt, men var och en som läst verket måste väl erkänna att författarnas översikter, till stor del av nödvång, blivit så summariska att just den här efterlysta problematiken merendels kommit i bakgrunden eller rent av alldeles saknas.

De uttalanden som gjorts av landshövding Håstad och professor Rosén svarar i högre grad mot ledarens synpunkter. Utan att på något sätt avvisa de mera vittgående uppslag som framförts, särskilt av herrar Håstad och Palme, vill vi än en gång understryka att en diskussion mellan författarna till de skilda delarna av verket med inriktning just på de antydda problemanalyserna skulle kunna bli av stort värde. I en sådan debatt skulle författarna ha tillfälle att redovisa rön och reflexioner som det inte varit möjligt för dem att få med i de översikter som föreligger. Inläggen i en sådan diskussion skulle lämpligen utges i en särskild skrift, eventuellt kompletterad med en sammanfattning av frågeställningarna och svaren. Vi är övertygade om att ett sådant arrangemang, som inte

behövde kosta mycket, skulle vara av betydelse för den allmänna utrikespolitiska debatten på ett helt annat sätt än de nu publicerade skrifterna. Den tanke som hr Günther gav uttryck åt vid verkets start — enligt vilken det gällde att sprida kännedom om våra utrikespolitiska förutsättningar och fördjupa diskussionen — har inte tillräckligt tillgodosetts genom den i övrigt utmärkta skriftserien; det måste alla författare och läsare vara medvetna om.

I
I
i
i